

СЕДАМДЕСЕТШЕСТ ГОДИНА СЛОБОДЕ!

Борбе за ослобођење Краљева новембра 1944. године су биле, поред борби за ослобођење Београда најдуже и најобимније војне операције вођене на територији Србије те године.

Разлог томе је у чињеници да је геостратешки положај Краљева одувек, у свим ратним операцијама вођеним кроз векове, условљавао да ту буде поприште великих сукоба.

Смештено на улазу у ибарску долину, на раскршћу путева ка Скопљу

и даље ка Солуну, као и ка Крагујевцу и даље ка Београду, Краљево је и у доба првог српског устанка 1805. године и у Првом светском рату 1918. године било поприште великих битака.

Те 1944. године Србија је због повлачења немачких трупа из Грчке (Армија Е са око 350.000 војника) моравско-вардарском долином, постала за савезнике стратешки важна област. Заједничка савезничка стратегија договорена на Јалти и у

Техерану подразумевала је да Црвена Армија продире од Одре, Висле ка Бугарској и даље ка Србији. Истовремено окончањем великих битака на територији Босне стекли су се услови да партизанске снаге својим продором ка Србији остваре садејство са трупама Црвене Армије у биткама за коначну победу над фашизмом и ослобођење Србије. Њихов заједнички циљ је био: Спречити груписање немачких трупау јак фронт.

наставак на страни 3.

ПРУЖАМО РУКУ ЗА САРАДЊУ СВИМ ЉУДИМА С ДОБРОМ ВОЉОМ И ЉУБАВЉУ ПРЕМА КРАЉЕВУ

Редовна Годишња скупштина Завичајног друштва Краљево одржана је 6. марта 2020. године. О самом скупу више на наредним странама (стр 15 и 16) а овде, на почетку овог празничног броја „Завичаја“ ево порука челника нашег удружења упућених са тог скупа члановима Завичајног друштва Краљево, краљевчанима расејаним широм меридијана али и свим другим људима добре воље који на разне начине исказују своје разумевање за нашу потребу и мисију а то је да, на разне начине, афирмишемо Краљево, за нас најлепши град на планети и сва достигнућа краљевчана ма где они тренутно живели и радили.

Драгана Типсаревећ

Наша мисија је јавна афирмација креативних потенцијала Краљева

„Музика и песма су терен на коме се најсигурније осећам, па тако и кад говорим о завичају имам обичај да подсетим да сам тој теми, завичају, посветио многе моје песме, било да сам их сам стварао или у сардњи са другим ауторима: Једна река у мом крају, Село моје крај Мораве, Ко ме шумиш ој Мораво, Ако Бог да да се вратим ја, Вратићу се једног дана... Путова сам широм света, завичај сам пемом носио у срцу и та моја осећања и лепоту завичајну делио са људима широм меридијана. Ово друштво окупља људе са великим искуством стеченим на бројним, одговорним дужностима

Мајци и завичају смо увек дужни!

„Са осећањем завичајне припадности се рађамо, а познато је да смо мајци и завичају увек дужни, али и завичај мора да препозна оне којима се поносимо, због којих и ми сами бивамо важнији када у биографијама значајних научника, академика, професора универзитета, књижевника, лекара, музичара, спортиста прочитамо - рођен у Краљеву. Тада наш град бива инспирација да удружени племенитим намерама будемо од користи свом граду. Зато бескрајно хвала на поверењу да, и даље, председавам Скупштином Завичајног друштва „Краљево“ које опстаје више од три деценије, у земљи где многе племените намере имају кратко трајање, у граду који с муком и на баш увек и сасвим добро разазнаје његову друштвену улогу“ рекла је Драгана Типсаревећ, професор књижевности у пензији, захваљујући се на поновном избору на функцију председника Скупштине Завичајног друштва Краљево марта 2020 године.

у привредном и политичком животу нашег Краљева а моја жеља је, да уз њихову помоћ и искуства нас чланова Одбора, афирмишемо све потенцијале нашег завичаја. Култура и уметност делатности су у којима смо, Србији и свету, даривали многа позната имена пореклом из Краљева и околине и ред је да осмишљеним и организованим активностима неке од њих покренемо и анимирамо да делић своје стечене афирмације искористе на добробит завичаја. Зато ће у фокусу наши активности бити подршка образовним и културним установама и појединцима из тих установа у Краљеву да искажу своје стваралачке потенцијале и на тај начин скрену пажњу јавности на наше Краљево. Ту јавну афирмацију креативних потенцијала Краљева требало би да знају да искористе они који су најодговорнији за његов економски развој. Зато пружамо руку сарадње ка локалној самоуправи и свим људима добре воље спремним

Новица Неговановић

да са нама сарађују на афирмацији нашег Краљева“ рекао је истакнути уметник Новица Неговановић захваљујући се на поновном избору на функцију председника Управног одбора Завичајног друштва Краљево марта 2020 године

Због ових разлога битка за ослобођење Краљева трајала је 45 дана тешких и крвавих борби од октобра 1944. године када су се код Чукојевца снаге 3. Српске бригаде НОВЈ, уз садејство јединица 65. Корпуса Црвене Армије сукобиле са 7. СС дивизијом „Принц Еуген“.

Истовремено са жестокиим борбама које 3. Српска бригада води у реону села Ви- тановац, Шумарице, Борча, Угљарево, 6. Српска бригада НОВЈ јаким ударима против немачких снага, дејствује у Драгосињцима, а јединице 4.

Црногорске бригаде НОВЈ уз садејство Црвене Армије воде жестоке борбе на подручју Врбе и ка Ђави. У дејство ступа и 223. Пешадијска дивизија Црвене Армије.

Испред града, на деснуобалу Ибра, у ноћи 28/29. новембра, избијају јединице 4. црногорске бригаде, у садејству са осталим јединицама НОВЈ и Црвене Армије, прелазе

Краљевачки завичај
ИНФОРМАТИВНИ ЛИСТ
ЗАВИЧАЈНОГ ДРУШТВА
„КРАЉЕВО“

Главни и одговорни уредник

в.д. Зоран Николић

Технички уредник

Јован Антонић

Редакција:

Милољуб Арсић

Др Драгољуб Даниловић

Др мила Матијевић, и

Милоје Радовић

Писмо Ериграф

(design Драган Пешић)

Фотографије:

ФОТО документација

„Вечерњих новости“ и

Народног музеја у Краљеву,

Рајко Каришић, Горан Шљивић

и Јован Слијепчевић

Насловна сѝрана: Г. Шљивић

Последња сѝрана: Ј. Слијепчевић

Адреса редакције:

36000 Краљево

Хајдук Вељкова бр.2

Тел. (036)322-526

e-mail: zdkraljevo@gmail.com

ISSN 1820/449X

Штампа:

Д.О.О. „РИЖА“ Краљево

Ибар и заузимају делове града окопорушеног моста.

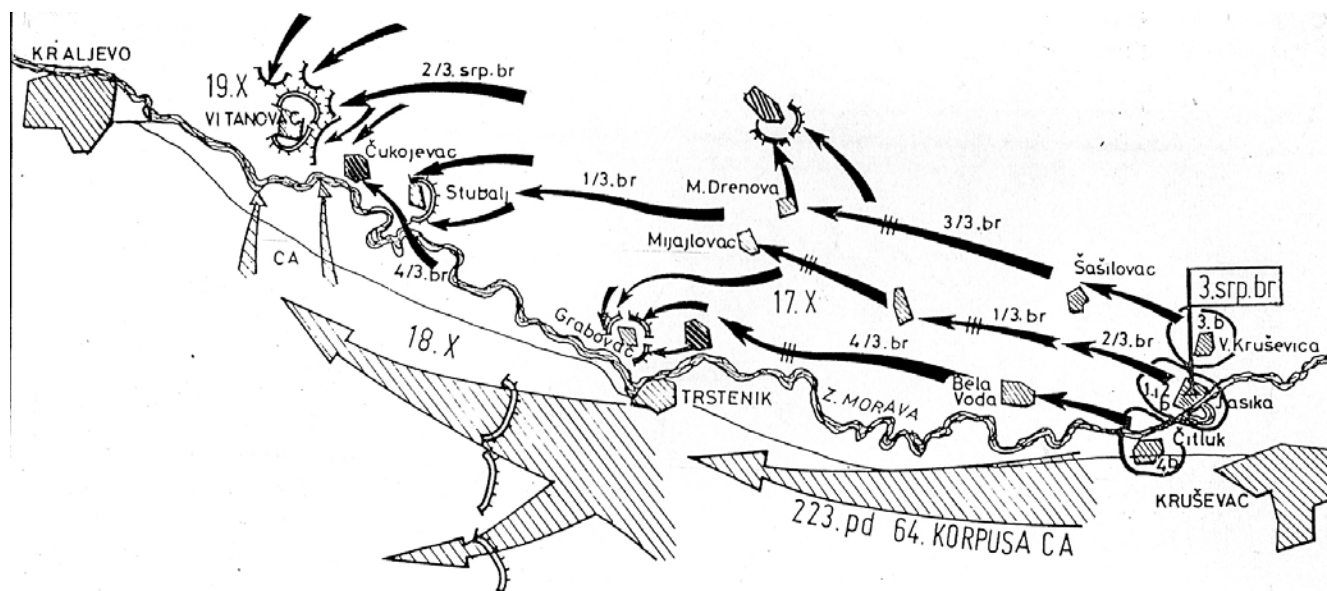
Наведеним дејствима 3. и 6. српске бригаде и 4. Црногорске бригаде и 1041. совјетског пука, почела је пресудна битка за сам град.

После жестоких борби на прилазима граду, уследиле су и борбе на самим градским улицама. У извештајима 2. Пролетерске

дивизије, упућеним главном штабу Србије, дана 29. новембра 1944. командант – потпуковник Сређе Урошевић наводи: „Освојивши у току јучерашњег дана све прилазе граду, наше јединице уз садејство Руса, суу току прошле ноћи на јуриш за-узеле Краљево. При директном нападу на Краљево нарочито су се истакли борци 4. Пролетерске и 3. Српске бригаде, који

су јуришајући прешли Ибар источно и западно од Краљева и у снажном налету наставиле уличне борбе све до потпуног уништења непријатеља“.

Новембар 29. године 1944. био је за Краљево први дан у слободи. Су-традан, 30. новембра, ослободилачка војска са народом, одала је пошту стрељанима у масовној одмазди октобра 1941.

После Другог светског рата Краљево доживљава интензиван привредни, културни и урбанистички развој. Окосницу привреде чине Фабрика вагона, Индустрија ватросталног материјала „Магнохром“, Дрвни комбинат „Јасен“, Фабрика техничких гасова „Гоч“ и низ пољопривредних, саобраћајних, рударских и занатских предузећа.

У годинам непосредно из нас „мапа“ привредних субјеката је друштвено-економским променама драстично измењена, а град је прихватио десетине хиљада избеглица са скоро свих ратишта насталих распадом Југославије.

Данас, седамдесетшест година касније, Краљево је, упркос својим проблемима и застоју у економском развоју, значајни културни, просветни и туристички центар Србије са перспективом.

Захваљујемо се на сарадњи Народног музеју града Краљева

КРАЉЕВО ЈЕ, ПО 22 ПУТ ОБЕЛЕЖИЛО КРАЉЕВДАН

Доделом награда и признања заслужним појединцима и организацијама на свечаној седици Скупштине града одржаној 7. октобра, у Краљеву је, по двадесет други пут, свечано обележен Краљевдан, Дан града.

Као што је, током постојања, мењао своје име, од Рудопоља, преко Крановца, Краљева, Ранковићева па опет Краљева, тако је, граду на Ибру, мењао и датум када се слави, обележава, Дан града као његов празник.

7. октобар илити Краљевдан је проглашен за Дан града 1998 године. Ондашње градско руководство, кога су чинили представници странака који су, после доношења Милошевићевог „lex specijalisa“, у фебруару 1997 преузели власт освојену на избору из новембра 1996 године, је желелећи да направи дисконтинуитет са, како се то говорило „комунистичком влашћу која у Краљеву траје од 1945 године“, то и исказало избором нових хералдичких обележаја и новог датума Дана града.

7. октобра, Српска православна црква и њени верници славе, у знак сећања на Стефана Немањића, познатијег, после крунисања у оближњем манастиру Жича као Првовенчани, чак четири своја светца Свету првомученицу Теклу, преп. Симона, св. Краља Владислава и преп. Давида и називају га

Краљевдан. То је, 1998 године, послужило као мотив за избор новог Дана града Краљева.

И ове године додељена су највећа признања града Краљева: Диплома заслужног грађанина, Диплома заслужне организације, Октобарска награда града Краљева, специјална награда „Миломир Главчић“ која се додељује за подстицање хуманости док звање почасног грађанина града Краљева ове године није додељено.

Дипломе заслужних грађана града Краљева добили су: др Зорица Костић, инфектолог, Зоран Станковић, генерални директор предузећа „Електромонтажа“ д.о.о. Краљево, Зоран Станојевић, припадник специјалне антитерористичке јединице Министарства унутрашњих послова Србије.

Диплома заслужне организације-установе додељена је: Заводу за јавно здравље Краљево и Електро-саобраћајно техничкој школи „Никола Тесла“ а удружење „Пријатељство за нова времена“ је прогашено заслужним „за допринос развоју и афирмацији града Краљева“. Ватерпол пливачки клубу „Краљево“ је награђен признањем заслужне спортске организације града Краљева.

Октобарском наградом града у 2020 години награђен је др. Радован Чеканац, пензионисани пуковник ВМА, за своју несебичну

помоћу и напоре учењене на спречавање ширења Ковида -19 на територији града Краљева.

Овај, епидемиолог, рођени краљевчанин, обратио се приликом пријема признања свога града, емотивном поркуком присутнима и јавности захвалиши се како на признању тако и на помоћи и подршци током његовог непрекидног, ангажовања у Краљеву, од марта ове године, рекавши да му је признање драже „него да је унапређен у генералски чин кога сваки официр прижељкује као круну своје војне службе“.

Андреа Ђирић, студенткиња Електротехничког факултета у Београду, је овогодишња добитница Специјалне награде за подстицај хуманости „Миломир Главчић“ јер је своју рођенданску журку претворила у хуманитарни догађај, па је, од добијених дарова, купила апарат за интравенску примену лекова и поклонила га Општој болници „Суденица“.

Поред ових признања додељене су и Захвалнице града а добили су их: Општа болница „Суденица“, Ветеринарско-специјалистички институт Краљево, јединице цивилне заштите Краљево, Општинска организација Црвеног крста, 210. инжењеријски батаљон Друге бригаде Копнене војске, Полицијска управа Краљево, и Женски кошаркашки клуб „Краљево“.

КРАЉЕВО ПАМТИ ЖРТВЕ СТРАДАЊА ИЗ ОКТОБРА 1941 ГОДИНЕ

Комеморативном седницом Скупштине града и парастосом одржаним на Гробљу стрељаних, обележен 14. Октобар, Дан сећања на трагичне догађаје из октобра 1941. године.

Тада су у периоду од 15. до 20. октобра припадници регуларних снага немачког Вермахта, сврстани у 717 резервну, Посадну пешадиску дивизију, сачињену махом од аустријанаца „трећепозиваца“, стрељали, како се, за сада, поуздано зна 2255 људи, махом краљевчана, радника Фабрике вагона, Фабрике авиона и ондашње Државне железничке радионице.

До ових, прецизнијих података, дошла је, после вишегодишњег рада, историчарка Силвија Крејковић и објавила их је 2013 године у својој књизи „Идентитети“ у издању Музеја жртава геноцида.

Ваља рећи да се темом краљевачког октобра, задњих година, из различитих угла баве и други историчари млађе генерације како они из Народног музеја Краљева тако и други, ангажовани ван ове институције, попут др. Драгољуба Даниловића, Војкана и Немање Трифуновића. Сви они су, на свој начин, допринели да се вишегодишње лицитирање бројем невиних страдалих зарад дневно политичких потреба власти прекине и да се фокус стави на персонализацију, утврђивање имена и презимена страдалих а самим тим и тачног броја стрељаних.

Јер, разлози њиховог страдања су једнако бесмислени без обзира да ли их је, како се то добре прве четри послератне деценије говорило, стрељано 6000 хиљада или више од 2255.

Корени тог зла тичу се идеологије фашизма омеђене нормом Расних закона из 1935 године а у конкретном случају „материјализованог“ наредбама главешина Трећег рајха, Хитлера, Вилхелма Листа и војног заповедника Југоистока генерала Франца Бемеа који је, својим потчињеним војницима у Србији поручио: „Ваш је задатак да прокрстарите земљом у којој се 1914. потоцима лила немачка крв услед подмуклости Срба, мушараца и жена. Ви сте осветници

тих мртвих. За целу Србију има се створити застрашујући пример који мора погодити целокупно становништво.“

То су радили спроводећи одмазде драконских размера: 50 стрељаних Срба за једног рањеног немачког војника и 100 стрељаних за једног убијеног немачког војника! Почели су са тим својим крвавим пиром септембра 1941 године у Мачви, наставили октобра исте године у Краљеву и Крагујевцу а сличних стратишта насталих као плод једне тако опаке идеологије какав је фашизам, било је још, по читавој Србији током свих година ИИ светског рата.

После комеморативне седнице Скупштине града на којој је говорио историчар из Краљева Немања Трифуновић, чланови Ватрогасног оркестра „27. септембар“ су, на Гробљу стрељаних извели химну

Србије „Боже правде“, да би потом војници Друге бригаде Копнене војске, испалили почасни плотун, а свештеници епархије Жичке служили парастос. Званичници града су положили венце на хумке страдалих, а потом се градоначелник Краљева др Предраг Терзић обратио присутнима и рекао: „Чини ми се да октобара попут овог имали нисмо. Сабирали смо се на земљи вашом крвљу натопљеној, због вас, на нашем и нашем Лагерском гробљу, да нас увек буде више, а данас... зарад оних после нас, због пошаста назване вирус корона, сабисмо своје редове. Нема дечје граје. Иначе бисмо своје наследнике утишавали, а данас нам недостаје да нас надгласају – казао је Терзић након помена којем ове године, због епидемиолошке ситуације, није присуствовало више људи.

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ОСЛОБОЂЕЊА КРАЉЕВА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Након три године, аустројско-немачке окупације српска војска је 22. октобра 1918. године ушла у Краљево и ослободила га.

После ослобађања Ниша, Прва српска армија је кренула напред, ослободила Крушевац, а један извиђачки ескадрон Коњичке дивизије 19. октобра је стигао у Врњачку Бању. Непријатељске јединице су се повукле према Краљеву и утврдиле се на левој обали Ибра и у Пљакином шанцу. Аустроугари су дејствовали топовима и артиљеријском ватром и срушили мост на Рибници, запалили мост на Ибру, али то наше јунаке није спречило да уђу у Краљево у вечерњим сатима 22. октобра, потискујући непријатеља према Чачку.

Оних који су своје животе несебично дали борећи се за крст часни и слободу златну, Краљево ће се вечно сећати.

По завршетку Првог светског рата, Србија је била међу државама победницама, али са огромним људским жртвама - процењује се да је изгубила између 1.100.000 и 1.300.000 становника. Готово да је сваки други мушкарац између 17 и 60 година страдао у рату или од његових последица односно око трећина укупног предратног становништва Србије.

На Дан ослобођења у Првом светском рату - 22. октобар, ове године у порти Цркве светог великомученика кнеза Лазара у Матарушкој Бањи, положени су венци и цвеће на Спомен-чесму подигнуту српским ратницима учесницима ослободилачких ратова 1912-1918. године.

На белим мермерним плочама, у нишама ове грађевине квадратног облика, уклесано је 149 имена погинулих и оних који су преживели ратне страхоте од 1912. до 1918. године. „За време трајања Великог рата Србија је изгубила

много мушких глава, гинули су и на Церу и на Колубари и приликом повлачења кроз Албанију. Србија је због тога деценијама имала недаћа, како породичних, тако и привредних. Било је недовољно људи који би се борили не више у рату, него на привредном плану, да ојачају, да оснаже Србију, да она напредује више у односу на оне земље које су је нападе за време и Првог, а касније и Другог светског рата“, рекао је градоначелник Краљева др Предраг Терзић истичући да је борба непрестана, само више није на бојном пољу. „Ми се данас такође боримо, али се бори-

мо да наша земља економски ојача, да буду веће плате, да буду веће пензије. Верујем да ћемо наставити да снажимо нашу Србију, да ће она напредовати из дана у дан, али да више нећемо ратовати. Морамо да јачамо нашу Војску, да она буде боље опремљена, да купујемо оружје, обезбеђујемо боље услове за рад и наших војника и наших полицајаца, али да то радимо како бисмо сачували мир, а не како бисмо ишли да освајамо туђе земље“, поручио је са обележавања Дана ослобођења Краљева у Првом светском рату градоначелник др Предраг Терзић.

ОБЕЛЕЖЕН 11.НОВЕМБАР ДАН ПРИМИРЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ.

У Краљеву је, полагањем венаца на на Споменик српским ратницима, од стране делегација града Краљева, Рашког управног округа, Војске Србије и других државних институција обележен 11. новембар Дан примирја у Првом светском рату.

Овај датум подсећа на дан када су, 11. новембра 1918. године у железничком вагону у Компјејну, силе Антанте потписале примирје са Немачком и тиме окончале Први светски рат. Код нас се, као државни празник, обележава од 2012 године а од прошле године то је и нерадни дан.

Ваља се, и данас, подсетити да је Краљево, у I светском рату, током трогодишње окупације претрпело велика страдања

Двехиљде житеља или тек половина од броја становника кога је Краљево имало новембра 1915 када је окупирано од стране Аустро-угара радовало се слободи и трговало за жртвама.

За само 38 дана непрекидних борби српска војска стигла је са Солунског фронта до Краљева па је тако, 22. октобра 1918 године, око 19 часова, коњичка патрола капетана Јовановића из Извиђачког ескадрона, другог коњичког пука Коњичке дивизије Прве армије, прегазила Ибар, покрај спаљеног дрвеног моста и ушла у Краљево дочекана цвећем и радошћу јер је тако окончана трогодишња окупација Краљева.

Током Првог светског рата било је много жртава у Србији.

Од око 4.000.000 становника изгинуло је 1.247.435, што је било 28 одсто од целокупног броја становника 1914. године а безмало 60 % мушке популације.

Од овог броја, 402.435 војника и официра заувек је оставило своје кости на ратиштима на којима је војевала српска војска.

Данас је, међу званичницима на полагању венаца, у Краљеву

био и Томас Шарије, син Жерара Шаријеа, подпредседника општине Сен Фоа у Лиону у време када су, крајем деведесетих година прошлог века, успостављени контакти и сарадња са Краљевом. Томасов прадеда Арман се борио, раме уз раме, са српским војницима на Солунском фронту, па отуда и блискост његове породице са Србима и Србијом а то је, крунисано и Томасовим браком са краљевчанком.

БЕОГРАДСКА ПОДРУЖНИЦА ЗАВИЧАЈНОГ ДРУШТВА НАСТАВЉА ПРОЈЕКАТ САРАДЊЕ СА НАЈМЛАЂИМ КРАЉЕВЧАНИМА

Подружница Завичајног друштва „Краљево“ из Београда је пре три године, у циљу успостављања контаката са најмлађом популацијом предложила, а и сама финансијски подржала, пројекат из области екологије ученика Машинско техничке школе „14 октобар“ из Краљева.

Тада је, на иницијативу председника подружнице, дипл. инж. машинства Милана Новаковића изабрана Машинско техничка школа „14 октобар“, због већ показаних резултата и активности у разним областима екологије,

Школа је, тада, предложила пројекат „Зелена енергија и здрав живот“ који у себи сајима неколико циљева и активности којима се се јача свест о потреби штедне енергије и већем коришћењу доступних обновљивих извора енергије. Кроз практичне активности ученика на реализацији пројекта, ђаци су се упознала са могућностима производње енергије на њима доступан начин и уједно промовисала modele здравих начина рекреације ученика у школама током пауза.

Ученици МТШ су, на практичној настави, преправили собни тренажер у „Екобајк“ и

омогућили да се његовим коришћењем производи електрична енергија у количинама које омогућавају допуну батерија мобилних уређаја које користе ученици и наставници.

Тада су, крајем школске године, представљени резултати пројекта, уприличена је званична презентација „Екобајка“ који је на предлог ученика и њиховог професора дипломираног машинског инжењера Ненада Руменића, назван „Бикефоне“.

Пројекат је, те године, подржао и град Краљево преко свог Одсека за заштиту животне средине, а како нас је недавно обавестио Милан Новаковић, Београдска подружница Завичајног друштва ће предложити, и поново подржати, његов наставак у 2021 години како би се наставиле, још тада планиране, пројектне активности.

СЛАВОЉУБ МАРЖИК – НЕУМОРНИ ХРОНИЧАР КРАЉЕВА

Крајем октобра у Народном музеју представљена је књига Славољуба Маржика „Краљево у српској штампи 1904-1908“.

То је четврта књига Славољуба Маржика, инжењера геологије из Београда,потомка др Јосифа Маржика који је, далеке 1876 године, дошао као лекар, на позив од наше Владе у Србији, да би та породица,од 1881 године, трајно везала своју судбину за град на Ибру оставивши дубоке и неизбрисива трагове у њему.

Отуда, за упућене,нема места чуђењу откудa то да се један инжењер по формалним квалификацијама, на овај начин бави историјом једног града, чуло се, између осталог, на промоцији ове књиге у Народном музеју у Краљеву.

Славољуб Маржик је, пре ове, како смо већ рекли четврте књиге, написао 2006 године, монографију своје породице „Маржикови“ у којој је, користећи обиље разноврсних, оригиналних докумената,описао судбину чешке породице која је изабрала Краљево за свој дом.

Друга Славољубова књига „Данск краљевски воз“, промовисана 2016 године у Краљеву, је својеврсни омаж његовој генерацији, краљевчана, студената у Београду, који су далеких педесетих године прошлог века,одлазили и, ређе се, враћали у Краљево,тада јединим возом дневним, кружним, возом.

Потом је Славољуб,потомак једне знамените краљевачке породице, како то на промоцији рече рече историчар Љубодраг Браца Ристић, своју неисцрпну енергију и искуство геолога усмерио у трагања за документима који могу бити коришћени за осветљавање важних историјских чињеница везаних за град на Ибру који је,релативно често,мењао своје име.

Опредио се Славољуб и неуморно трагао по архивама бројних научних и културних установа и ин-

ституција да би у, за сада објављене две књиге, „Карановац- Краљево у српској штампи 1868-1903“ и промовисаној „Краљево у српској штампи 1904-1908“ од заборавачувао хиљаде и хиљаде драгоцених записа из штампе о свом родном граду који му је, 2018 године, доделио Диплому заслужног грађанина.

Љубодраг Ристић је за те Славкове труде на промоцији рекао и то да је он:„урадио,и даље ради један вредан, историографски, посао и за собом оставља грађу какву нема ни једна друга,- српска, варош“.

Аутор књиге није био присутан на промоцији али,чуло се, увелико ради на још једној књизи која ће обухватити преглед новинских текстова о Краљеву у српској штампи у периоду од 1908 до 1914 године.

На промоцији у Народном музеју у Краљеву о књизи су поред Љубодрага П. Ристића говорили и историчари др Бојана Миљковић Катић и др Радомир Ј. Поповић а скупом који је одржан уз све предвиђене епидемиолошке мере модерирала је Мирјана Савић, музејски саветник.

ВЕЧЕ ПОСВЕЋЕНО ПРИВРЕДНОЈ ИСТОРИЈИ КРАЉЕВА

Марта 2020 године, у краљевачкој библиотеци „Стефан Првовенчани“, одржана је промоција нове књиге познатог краљевачког економисте и својеврсног хроничара привредног развоја града на Ибру, доктора економских наука Милана Матијевића.

Ова крепка старина, на половини девете деценије живота, још увек је активни атлетичар-ветеран, неуморни је бележник и обрађивач ахривске грађе и других докумената везаних за економски развој Краљева.

Са публикацијом „Сећање на Краљево у друштвеном плану развоја општине Краљево у периоду 1981-1985 године“ иза њега је, за сада, 18 наслова и безброј текстова о економској прошлости Краљева објављиваних у стручним часописима и другим медијима.

Доследан свом животном креду да „живети не значи дисати, него радити, чинити добро, уздићи се у доброту и прочистити свој дух“ Милан на њему својствени начин у својим књигама вешто комбинује стручно, економско, знање и смисао за афирмацију привредних резултата који су обележавали поједине временске периоде Краљева.

Своју плодну каријеру економског хроничара започео је још док је био радно активан као економиста, привредни руководилац и функционер у локалној самоуправи и некадашњем Савезу комуниста.

Данас је председник Друштва економиста Краљева и члан Управног одбора Савеза економиста Србије.

У том својству био је најстарији учесник овогодишњег Копаоник Бизнис Форума а бројној публици окупљеној на промоцији у библиотеци сажето је интерпретирао његово виђење кључних порука овог скупа.

То је, по његовим речима, промена у донедавно доминатној

економској парадигми да треба препустити тржишту да кроз саморегулацију креира економске и друштвене предпоставке развоја, новим, све бројнијим мишљењима економиста, да треба коришћењем погодности информационих технологија управљати тржиштем коз процесе планирања на мико и макро економском нивоу.

У том контексту и, на први поглед, сувопарни назив најновије публикације др Матијевића може деловати и актуелно. Јер, и сада као и пре безмало четри деценије, Краљеву треба раст бруто друштвеног производа по стопи од најмање седам посто годишње са учешћем инвестиција од минимум 25 одсто у њему.

МЕМОРИЈАЛНА СОБА МИЛУНКЕ САВИЋ - НОВИ КУЛТУРНИ БЕЛЕГ РАШКЕ

РАШКА БОГАТИЈА ЗА НОВИ КУЛТУРНИ САДРЖАЈ,
МУЛТИМЕДИЈАЛНУ ПОСТАВКУ „МЕМОРИЈАЛНА СОБА МИЛУНКЕ САВИЋ“.

Ова савремена поставка чије централно место место, у првом сегменту изложбе, заузима интерактивни мозаик који чине бројне Милункине фотографије које иза себе крију аутентичне филмове из Великог рата. Филмове ће за посетиоце покретати специјално креирана апликација, путем таблет рачунара.

У другом сегменту поставке су два, импровизована, војна рова – српски и аустроугарски којима су посетиоци дочарани услови у којима је Милунка ратовала. Посетиоци ће овде моћи да виде војнике, војне униформе, заставе, оружје...

Трећи део поставке представља изложба предмета из периода Првог светског рата, фотографија, докумената и насловница француског дневног листа *Le Petit Journal*.

Мултимедијална поставка аутора др. Душана Јововића, мултимедијалног уметника из Београда смештена је у Меморијалном комплексу Милунке Савић у Јошаничкој Бањи који је предходно реновиран.

Идеја да у делу наведеног објекта буде оформљена музејска поставка Милунки у част је постојала одавно, но како то већ код нас бива, недуго по изградњи меморијала, објекат је заборављен и кренуло је његово постепено пропадање а простор је постао руина до те мере да се није могло ни говорити о усељавању изложбе.

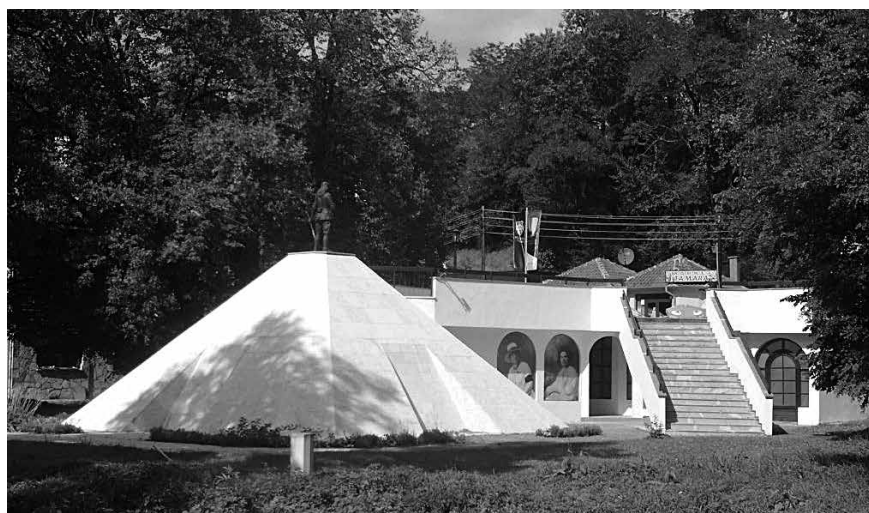
Зато је, најпре, Центар за културу Градац из Рашке, уз подршку Министарства културе и информисања Републике Србије и Општине Рашка, реновирао здање а потом и реализовао пројекат мултимедијалне поставке „Меморијална соба Милунке Савић“.

Пројектом је руководио Дејан Котурановић, директор Центра за културу „Градац“ из Рашке, а аутору

изложбе др. Душану Јововићу је асистирала, као коаутор изложбе, Данијела Матовић, историчарка уметности, организаторка музејских активности у Центру за културу „Градац“.

Овом свечаном чину присуствовали су и представници удружења грађана „Стара Павлица“ које окупља краљевчане пореклом из Рашке и које је, ове године, на иницијативу Новице Неговановића и Бориса Чоловића-Боће отпочело сарадњу са нашим друштвом.

IN MEMORIAM

Петар Цветковић (1929 – 2020.)

После краће болести 16. јуна 2020. године преминуо је краљевачки новинар Петар Цветковић.

Петар Цветковић био је први уредник нашег часописа „КРАЉЕВАЧКИ ЗАВИЧАЈ“. Он је поставио

уређивачку основу нашем часопису, који су прихватили потоњи уредници, што доказује чињеница да наш завичајни лист у континуитету излази преко 30 година.

Први број часописа КРАЉЕВАЧКИ ЗАВИЧАЈ изашао је 1995. године. У то време КРАЉЕВАЧКИ ЗАВИЧАЈ излазио је четири пута годишње. Наш лист Краљевачки завичај Пера Цветковића уређивао 10 година.

Петар Цветковић је 1965. године завршио Новинарску школу при Југословенском институту за новинарство у Београду. Радио је у краљевачким новинама ИБАРСКЕ НОВОСТИ на радном месту Фото-репортер – новинар сарадник. Као искусан новинар прелази на рад у Индустрију МАГНОХРОМ на радном месту новинара, а убрзо је постављен за уредника фабричких новина Рудници и индустрија ватросталног материјала МАГНОХРОМ Краљево. На радном месту уредника овога листа достигао је високе домете у индустријском новинарству.

Као искусан новинар и друштвени активиста два пута је биран за одборника Скупштине општине Краљево. Као одборнику повераване су му одговорне дужности. Биран је за председника Самоуправне

интересне заједнице за управљање грађевинским земљиштем Краљево.

Петар Цветковић је био оснивач Општинског одбора народне технике и један је од иницијатора је за изградњу Дома технике на обали Ибра. Као искусан новинар волонтерски је уређивао више новинских листова које су издавала краљевачка патриотска, културно уметничка удружења и спортске организације.

Пера је за свој рад у новинарству и друштвеним активностима добитник бројних признања и одликовања. Одликован је Орденом рада са сребрним венцем 1981. године, а 1977. године проглашен је за Заслужног грађанина општине Краљево.

Активност новинара Пера Цветковића у Завичајном друштву остаће нам у трајној успоми.

За дугогодишњу новинарску мисију и друштвену активност коју је Петар Цветковић посвећивао афирмацији Краљева нека му је хвала!

Слава му!

У име завичајног друштва КРАЉЕВО од новинара Пера Цветковића на сахрани опростио се др Милан Матијевић, први председник Завичајног друштва КРАЉЕВО.

Снежана Ђердан

Музичко небо је остало празно за глас једног дивног славуја Снежана Петковић Мулина, златни глас чувене групе ЂЕРДАН, коју је основала легендарна Мира васиљевић, преминула је након дуге и тешке болести. Отишла је прерано!

Снежана је као естрадни уметник зрачила оптимизмом, звонким гласом и осмехом. Свирала је хармонику. Афирмисала се као извођач народних песама. Нико није певао двојку шумадијску као она. Иза ње су остали бројни успешни естрадни наступи. Снимала је песме које ће се дуго певати.

Снежана је била одани члан Завичајног друштва КРАЉЕВО. Бројни сусрети наших чланова у Краљеву и Београду красила су дружења са Снежаном, Новицом и Рашом, нашим националним естрадним уметницима. Са њиховим естрадним достигнућима наш Краљевачки завичај био нам је милији и најлепши.

Снежана је иза себе оставила супруга Воју и сина.

Сахрањена је 15. октобра 2019. године, на гробљу Орловача у Београду.

Чланови Завичајног друштва КРАЉЕВО трајно ће чувати успомену на даги лик наше верне и дугогодишње чланице Снежане.

Вечна јој слава!

ГОДИШЊА СКУПШТИНА ЗАВИЧАЈНОГ ДРУШТВА

КРАЉЕВАЧКИ

ЗАВИЧАЈ

Редовна Годишња скупштина Завичајног друштва Краљево одржана је 6. марта 2020. године.

Уводно излагање поднела је Драгана Типсаревић, председница Скупштине Завичајног друштва.

Извештај о раду Друштва и Управног одбора у протеклом периоду поднео је господин др Бранко Паштар, председник Управног одбора Друштва. Говорио је о раду Управног одбора од 11 чланова. Истакао је проблеме са којима се Друштво сретало у протеклом периоду. Посебно је била критична 2019. година, када је Друштво било пред гашењем због финансијских проблема. У том периоду, само за закуп канцеларије Друштва требало је издвојити 360.000 динара. У превазилажењу овог проблема Друштву је помогао господин Зоран Јовановић, власник ТВ „МЕЛОС“ Краљево.

О раду Подружнице Завичајног друштва КРАЉЕВО у Београду говорио је инжењер Александар Терзић, којом приликом је истакао потребу изналагања нових облика заједничког рада. У дискусији је учествовао и г. Љубомир Лазаревић, подпредседник Подружнице који је истакао потребу у креирању програма преко кога би се укључиле средње школе у разне облике активности Завичајног друштва и Подружнице.

Председавајући Радног председништва Господин Новица Неговановић је обавестио Скупштину о Братимљењу Завичајног удружења „Стара Павлица“ из Краљева и Завичајног друштва „Краљево“. О раду и активностима Удружења „Стара Павлица“ говорио је и господин Борис Чоловић Боћа, председник Удружења. Понудио је саваки облик сарадње у реализацији заједничких програма у наредном периоду.

Након дискусије изабрани су члени људи Завичајног друштва Краљево: Типсаревић Драгана, је председница Скупштине, а подпредседници су Лазаревић Љубомир и Јовановић Зоран.

На Скупштини су Изабрани органи управљања Завичајног друштва.

У Управни одбор су изабрани: Неговановић Новица, за председника, Паштар Др Бранко, за подпредседника, Петковић Зорица, за подпредседницу, Марковић Душан, за члана, Адсамовић Слободан, за члана, Премовић Радослав, за члана, Цветић Марина, за члана, Ломић Светлана, за члана, Милосављевић Радомир, за члана, Раша Павловић, за члана и Драган Мицић, за члана.

У Надзорни одбор изабрани су: Јанковић Зорица, за председницу, Бугариновић Љиљана, за члана, Бранислава Костић, за члана Гуњић

Љиља, за члана и Вујадиновић Миланко, за члана.

Седници су присуствовали Љубомир Лазаревић и Александар Терзић, делегати Пордружнице Завичајног друштва КРАЉЕВО из Београда

У свечаном делу Скупштине уручена је награда Завичајног друштва, за дугогодишњи рад и веома успешну активност госпођи Зорици Петковић, дугогодишњем члану и подпредседници Управног одбора веома успешну активност у Завичајном друштву. Награду је уз пригодан говор уручио Бранко Паштар, досадашњи председник Управног одбора. Госпођа Зорица Петковић се захвалила на урученој Награди Завичајног друштва КРАЉЕВО уз пригодан и емотиван говор.

М. Матијевић

ЉУБОМИР ЛАЗАРЕВИЋ

подпредседник Скупштине Завичајног друштва Краљево је дипломирани економиста у пензији, који, преко пола века, живи и ради у Београду.

Један од пионира и организатора карго транспорта у ондашњој Југославији.

Природа посла, веза са авијацијом водила је Љубомира широм света али је он свој мир и „акумулатор за сопствене батерије“ увек налазио у родним Поповићима.

Аутор је књиге „Шапутање времена“ коју је, у едицији Посебна издања, 2015 године објавио Књижевни клуб Краљево.

Своју исконску везу за завичајем годинама испуњава и активним ангажманом у београдској подружници Завичајног клуба „Краљево“ у Београду

ДР. БРАНКО ПАШТАР

Епидемиолог у пензији, рођени краљевчанин др. Бранко Паштар је, у задње две деценије, нераскидиво везан за активности Завичајног друштва чији рад је подржавао и пре тога, посебно док је био директор Завода за јавно здравље у Краљеву. Биран је, више пута, за председника Управног одбора и Скупштине Завичајног друштва а посебно је заслужан што је својим радом допринео да се, у измењеним условима финансирања, преко пројеката, одржи конитнутет, додуше скромне, финансијске подршке Завичајном друштву од стране локалне самоуправе.

КАД ПРИЗНАЊЕ СТИГНЕ У ПРАВЕ РУКЕ

„Живот је као једна град који много волите и који има много улица. Ја сам изабрала „своју улицу“ која ме је довела на право место и омогућила ми да не погрешим у поставци и схватању живота у односу према људима, а пре свега према својој породици. Краљево и Ибар су ме, увек, задржавали да будем верна граду у коме сам се школовала, провела радни век и формирала породицу. Завичајно друштво Краљево је за мене исто што и мој град и моја породица па ми је отуда ваше признање још драже“.

Ове речи је изговорила је Зорица Петковић, у марту ове године, на Скупштини Завичајног друштва Краљево захваливши се за додељену „Завичајну награду -Краљево“.

Овом наградом Завичајно друштво Краљево се, и на овај начин, захвалило Зорици за њен несебични, дводеценијски, ангажман

обележен учешћем у многим активностима друштва у коме је, у три наврата, била и подпреседница Скупштине.

Животна и радна биографија Зорице Петковић испуњена је бројни наградама и признањима како за несебичан вишедеценијски ангажман у Регионалној привредној комори где је радила као пословна секретарица Председништва, тако и за успешно вођење асоцијација пословних секретара и секретарица на нивоу Србије и ондашње Југославије. Оно по чему је Зорица још позната у Краљеву је и њен ангажман у Црвеном крсту, још од средњошколских дана, због чега је награђена Златним знаком Црвеног крста -највећим признањем ове хуманитарне организације.

Зорица Петковић

РАШЧАНИ ИЗ КРАЉЕВА СЛОГОМ И ЉУБАВЉУ ОБНАВЉАЈУ ЗАВИЧАЈНЕ БЕЛЕГЕ

Писали смо већ, на страницима овог листа, да у Краљеву живи и ради најбројнија „енклава“ расељених Рашчана у Србији, која је и најближа свом завичају.

Краљевачки привредници Славиша Станчић, власник преузећа „Софист“ и његов друг Борис Чоловић-Боћо, власник истоименог предузећа које се бави пословима климатизације, вентилације и грејања иницијатори су оснивања

удружења „Стара Павлица“ које, од фебруара 2011 године, окупља све заинтересоване рашчане који живе у Краљеву и краљевчане пореклом из Рашке.

Удружење је, од децембра 2019 године, када је, уочи славе манастира Градац Ваведење пресвете Богородице, чији је метох и црква „Нова Павлица“, организовало акцију помоћи Павличанима у чишћењу и уређењу околине

цркве и дворишта некадашњег конака, па све до ових дана уочи овог годишње славе урадило доста тога на том локалитету. Овога пута вам, захваљујући фотографијама члана удружења Миланка Бошковића, представљамо нову расвету цркве у Павлици и обновљену чесму што су само неки, видљиви, исходи прегнућа рашчана из Краљева окупљених око свог завичајног друштва „Стара Павлица“.